

LENGYEL

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 5
2. Lengyel bemutatása 7
3. Örökségünk 11
4. Eltérő karakterű településrészek Lengyelen 17
 - Ófalu*
 - Faluközpont*
 - Újfalu*
 - Jóbor*
5. Építészeti útmutató 21
 - Magasság*
 - Tetőhajlásszög*
 - Tetőforma*
 - Telepítés*
 - Színek*
 - Terepalakítás*
 - Kerítések*
 - Kertek*
 - Erkélyek, tornácok*
 - Ajtók, ablakok*
 - Homlokzatképzésre*
 - Részletek*
6. Mai példák 39
7. Utcák, terek 41
8. Hirdetések, reklámtáblák 42
9. Impresszum 43

BEVEZETÉS

„A helyet nem szabad összetéveszteni a térrel. A tér és a hely között az a különbség, hogy a térnek száma, a helynek arca van. A tér, ha csak nem kivételes, minden esetben pontos vonalakkal határolható, területe négyzetmilliméterre kiszámítható és alakja körzövel és vonalzóval megrajzolható. A tér mindig geometriai ábra. A hely mindig festmény és rajz, és nincs belőle több, mint ez az egy. A térnek képlete, a helynek génusza van. Mert nemcsak természet és környezet, föld, talaj, éghajlat, növényzet, vizek, hegyek és mindez együttesen. A hely nemcsak az, ahol a dolgok vannak. A hely barátságos vagy ellenszenves, félelmetes vagy szelíd, nyugodt vagy fenséges, és a nyelvnek alig van jelzője, amit ne lehetne a helyre alkalmazni. Két egyforma hely nincs éppúgy nincs, mint megismételhető pillanat. A helynek nemcsak fizikája, hanem metafizikája is van és nemcsak látvány, hanem génusz. Ezért nem határozható meg, csak lerajzolható, mert nem kiszámítható, mert arc. A terek fogalmak, a helyek nevek.”

Hamvas Béla: Öt génusz

A Schwäbische Türkei Baranya és Tolna megyék töröktől lepusztított vagy ellenreformációs szándékkal kiürített vidéke. 1945-ig jelentős számban németek lakták. Nem zárt terület. A 18. sz.-ban keletkezett német települések láncolatát kezdettől számos helyen magyar és délszláv (horvát és szerb) közösségek szakították meg, több községe és mezővárosa is vegyes lakosságú volt. A Schwäbische Türkei kifejezést a 19. sz. első felében kezdték a magyarországi német nyelvben használni. Eleinte csak Alsóbaranyában lakó, a Mohácsi-, Baranyavári járások németiségét jelölték vele. A II. világháborút követően nemzetközi egyezmények alapján jelentős létszámú németet telepítettek ki a Schwäbische Türkei településeiből.

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település helyeinek és tereinek bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább. Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

2

LENGYEL BEMUTATÁSA

Lengyel nevének eredetére két változatot ismerünk. Az egyik szerint, nevét lengyel származású telepesekről kapta, a másik változat alapján pedig egy Lengyel nevű vitézről.

Szerkezetét tekintve a település 6 részre osztható: a főutcára fűződő ófaluból és településközpontból, a Rákóczi-közre fűződő Jóbor részből, a '80-as évektől beépülő újfaluból, a kastélyt övező Kastélykertből és a külterületen található Annafürdő területéből. A környékre jellemző módon, a településre nagy hatást gyakorolt a német kultúra. A német név feltüntetése nem véletlen, a település az úgynevezett Schwäbische Türkei területén fekszik, mely hazánk legnagyobb, sokáig németek által lakott területe. A német hatás erősen rányomja bélyegét a falu kulturális, építészeti és településszerkezeti hátterére is, egyedi ízt kölcsönözve annak.

A település címerének hivatalos leírása:

„Lengyel község címere álló, háromszögű pajzs. A pajzs zöld mezejében vörös színű földvár, melyen belül ezüstsínű álló agyagtál. A pajzs zöld mezejében lebegő, ötágú aranyszínű szőlőlevél, valamint álló, aranyszínű búzakalász. A pajzs tetején közepén ezüstpárnán háromágú aranyszínű álló korona. A korona három ágának csúcsát, valamint a közepét vörös színű ékkő díszíti.

A pajzsot két oldalról a korona mellől induló, kétfelé ágazó, egy zöld, és egy vörös színű szalag díszíti, mely a címert teljes hosszában körülöleli. A pajzs alatt lebegő, közepén díszített szalagon zöld betűvel nagybetűs felirat: Lengyel.”

A község területén emberi település nyomai az új kőkorból fedezhetők fel először. A leletek megtalálásának helyét a nép „török sánc”-nak nevezte el, ma sánci tetőnek nevezik. Itt végezte ásatásait Wosinsky Mór 1882–1888-ig. Az általa talált leletek „lengyeli kultúra” néven lettek ismertek az egész világon. Lengyelt írásban először 1308-ban említették: „a honfoglaló magyarok hamar megtelepedtek termékeny határában”. A település területén a török hódoltság végéig éltek magyarok, ekkor azonban teljesen elnéptelenedett.

A település a XVIII. század első felében népesült újra. Amadé báró családja Németországból, valószínűleg Fulda környékéről, hozatott ide telepeseket. 1799-ben gróf Apponyi Antal György vásárolta meg a lengyeli uradalmat. Ekkor egy kisebb kastély épült, amiben ma az óvoda és a postahivatal található. Ennek a kastélynak az emeletét 1870-ben lebontották, mert ekkor már elkészült az új főúri kastély és a monda szerint a környéken csak egyemeletes épület lehetett. A mai kastély építtetője gróf Apponyi József volt. Mivel ebben az időben Lengyelnek fából és sárból épült temploma volt, ezért a kastélyban egy kápolnát is építettek. A kastély épületében volt még konyha, sütőde és borospince is. A kastély elkészülte után a parkot díszkertté alakították át.

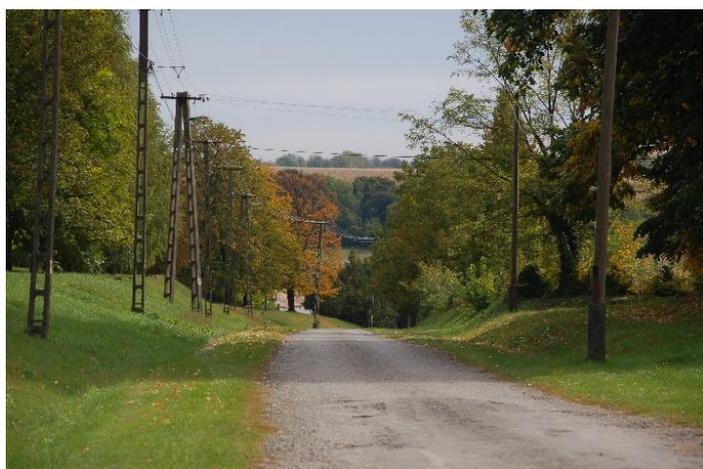
Apponyi József nevéhez fűződnek még a következő épületek is:

- a „svájceráj”, (svájci típusú tehénistálló), 1810-ben,
- a borospince 1824-ben,
- a gőzfürdő pedig 1846-ban készült, amit később „Annafürdő”-nek neveztek el, gróf Apponyi Rudolf felesége Beckendorf Anna után. A fürdő épületét az I. világháborúban kórházként használták, fennmaradó részében ma erdei iskola működik.
- A templom, amelynek alapkövét 1846-ban fektették le, de építését csak 1860-ban fejezték be. A templom védőszentje: Avilai Szent Teréz.

Gróf Apponyi József 1863-ban halt meg, szívét a templom falában helyezték el. Az uradalmat unokaöccse, gróf Apponyi Rudolf örökölte, aki igényeinek megfelelően átalakította a kastélyt és a parkot is. Rudolf gróf 1876-ban halt meg. Ezután a kastély tulajdonjoga fiára, gróf Apponyi Sándorra szállt, aki szintén végzett átalakításokat az épületen. 1905-ben, egy tűz pusztítása következtében az épület tetőszerkezete teljesen leégett, így 1906-ban újabb átalakítás következett. A kastély ekkor nyerte el mai formáját. Időközben a park is sok változáson ment át, többféle új és ritka növényt hoztak ide, melyekből néhány a mai napig is látható. Sándor gróf nemcsak a gazdaságra, hanem a közösségre is nagy gondot fordított: orvost alkalmazott, patikát létesített, új iskolát építtetett és magánóvodát nyitott. Ennek hatására sok gazdasági szakember és iparos telepedett le itt. A falu legnagyobb népességét 1900-ban érte el 910 fővel. Gróf Apponyi Sándor 1925-ben halt meg, a templom mögötti családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. Híres könyvtárát még életében az országos Széchenyi könyvtárnak adományozta. Halála után a kastélyt felesége Esterházy Alexandra örökölte. Az Apponyi család itt élő ága 1930-ban kihalt, ezért a kastélyt teljes bútortárával Alexandra grófnő még életében a Nemzeti Múzeumnak adományozta.

A kastélyban a II. világháború idején az Állami Földmérési Hivatal térképeit tartották, majd szovjet katonai kórháznak rendezték be. 1946-ban gyűjtőtáborként használták, 77 német családot gyűjtöttek itt össze kitelepítésre az egykori Apponyi uradalom területéről. A kitelepítés során Lengyelen, a megüresedett házakban 53 székely családot helyeztek el. 1946 őszétől a kastélyban mezőgazdasági szakiskola működik.

A település fejlődését nagyban befolyásolta az Apponyi család. Az Apponyi uradalom épületei az évek során a Hőgyészi Állami Gazdasághoz, majd magánkézbe kerültek.

Intézmények, szokások, személyek

Gróf Apponyi féle kastély

A kastély gróf Apponyi József építette. Építése 1824–1829 között zajlott. Az elkészítése után a kastély jellegzetességét jelentette, hogy az magán hordozta az év jegyeit a következők szerint: 4 évszakit: 4 ajtó, 12 hónapot: 12 kémény, 52 hetet: 52 szoba és a 365 napot pedig 365 ablak szimbolizálta. Az évek során a kastély több átalakításon is átesett, amik során ezeknek a jellegzetességeknek egy részeevesztet. Az építéskor a kastély jobb szárnyában egy nagy méretű kápolna került kialakításra. A jobb szárny alagsorában a konyha és az ahhoz szükséges kiszolgáló helységek, még a bal szárny alagsori részében sütőde és egy kisebb boros pince került kialakításra. A kastély következő tulajdonosa gróf Apponyi Rudolf egy fiatal szekszárdi építész segítségével, aki a kastélyt reneszánsz stílusjegyekkel látta el. Rudolf gróf halála után a kastélyt fia gróf Apponyi Sándor örökölte, aki 1878-ban házasságot kötött Eszterházy Alexandra grófnővel. A fiatal pár Rumpelmayer bécsi építész-mérnököt kérte fel a kastély újabb átalakítására, aki számos változtatást vitt végbe. Ekkor került kialakításra gróf Apponyi Sándor híres könyvtárának helysége is. A kastélyban 1905. január 19-én nagy tűzvész pusztított, de szerencsére a kastélyban lévő híres könyvtárat sikerült megmenekíteni. A tűz következtében a tetőszerkezet teljesen leégett, aminek újra építését Fellner Sándor budapesti építész végezte, más általa szükségesnek vélt változtatásokkal együtt. A kastély ekkor nyerte el mai külső formáját. Mivel Sándor grófnak és feleségének saját gyermekük nem született, ezért a híres könyvtárát az Országos Széchenyi Könyvtárra, még a kastélyt berendezési tárgyaival együtt a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozták. 1930-tól a kastély nagyrészt üresen állt, ezért a II. világháború alatt az Állami Földmérési Hivatal összes térképét ide szállították a budapesti front elvonulásáig. Ezután az épületben Szovjet katonai kórházat rendeztek be. 1946 elején Internálótábornak használták a környék német családjainak a kitelepítése kapcsán. Végül 1946 őszétől mezőgazdasági iskola nyitotta meg kapuit a kastélyban, ami bár elnevezései és fenntartói az évek során többször is változtak a mai napig is helyet foglal a település leghíresebb épületében.

Településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők:

Lengyel község Tolna megye nyugati szélén, egy Baranya megyébe benyúló könyökben helyezkedik el. Délen Szárász, nyugaton pedig Mekényes községekkel határos, melyek Baranya megyéhez tartoznak.

A település szerkezetét a földrajzi adottságok befolyásolják. A község a Dombóvár- Hőgyész 65-ös főútról Kurd községnél történő leágazó bekötő útról közelíthető meg jelenleg. „zsák” településnek minősül. A község északi részét erdőségek borítják. A táji környezet jellemzői a szántó és rét területek, amelyeken mezőgazdasági művelés folyik, valamint az erdő területek is jellemzőek. A község településszerkezete jellemzően észak-déli tengelyű úthálózat és fésűs beépítés jellemez. A településszerkezet súlyvonala közelébe déli irányba elnyúlik.

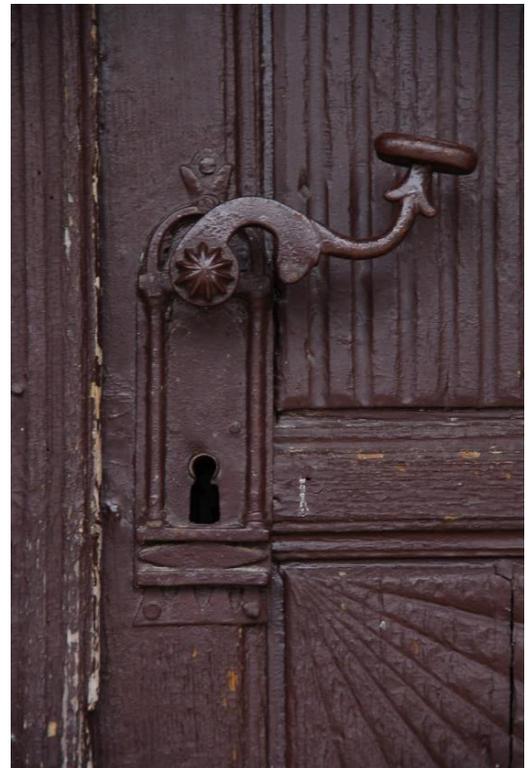
A község meghatározó eleme a volt Apponyi kastély és parkja, amely iskolaként működik. Lengyel Tolna megye legmagasabban fekvő községe. A község legmagasabb pontja a Kossuth utca nyugati részén van, tengerszint feletti magassága 255 méter. A Lengyelbe igyekvő minden irányból emelkedő úton jut el a községbe. A magasság az időjárásban és a mezőgazdasági munkák kezdésének idejében mutatkozik meg a legjobban, a szomszédos községekhez viszonyítva.

3 ÖRÖKSÉGÜNK

Gróf Apponyi féle kúria - az egy kori kastély épületet felső szintjét az új „mai kastély” felépítése után 1870-ben lebontották. Az épület falai között 1891-ben gróf Apponyi Sándor magán óvodát alapított, ami 1919-ig működött az épületben. Ezt egy hosszabb szünet követte, de 1933-tól ismét megnyithatta a kastély a kapuit a lengyeli gyerekek számára, amely évek során szervezeti változáson ment keresztül, de a mai napig is itt működik az épület egyik felében. A kastély épület másik felében a postahivatal és egy szolgálati lakás került kialakításra. Az épület a Szabadság közben található.

- ÁTALAKULÓ / ÚJ TELEPÜLÉSRÉSZ
- TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ
- BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET
- VÉDETT UTCAKÉP / HOMLOKZAT
- VÉDETT ÉPÜLET / ÉPÍTMÉNY

Kastély park – a lengyeli kastély parkjának kialakítása a kastély építésével egy időre esett. 1829-ben a díszkert kialakítására gróf Apponyi József Sedlmayer bécsi kertészt hozatta el, aki sokféle fát és cserjét ültetette az épület köré. A kastély tulajdonosának és formájának változásai nyomát a park is magán viseli. 1870-ben a kertet 22 hektárral megnövelték. A legnagyobb változások még is gróf Apponyi Sándor idejében érték a parkot. Ekkor egy víztorony is kialakításra került itt és több szökőkút és homokkő szobor is elhelyezést nyert benne. Az itt lévő növényeket is igen sok színűen bővítették tovább. Sajnos az Apponyi család kihalása után a park kezelésére nem fordítottak elég gondot, ezért mára több növény faj is kihalt már. Akadnak azonban olyanok is amikbe a mai napig is gyönyörködhetnek az ide látogató piheni vágyó természet szerető emberek. A park 1975 óta természetvédelmi terület. A parkban a kastély előtt került elhelyezésre gróf Apponyi Sándor mellszobra. A park hátsó felében a kastéllyal szemben egy homokkőből készült Obeliszk található. Ezt gróf Apponyi Antal emlékére állították a jobbágyai eredetileg a kölesdi birtokán 1824-ben, de annak eladása után Sándor gróf Lengyelre hozatta és parkban helyezte el.

Templom és környéke - Istennek nagyobb dicsőítésére emeltette Méltóságos Nagy Gróf Apponyi József császári királyi kamarás „1860.” -hirdeti a felírás a templom bejárata felett. A templom alapkövét 1846-ban tették le. Lengyel, Mucsi, Mekényes és Závod katolikus lakosainak a munkájával épült. Az építés az 1848-as szabadságharc következtében megállt. 1856-ban folytatódott, majd 1860-ban befejeződött. 1861-ben szentelte fel Girk György pécsi püspök. A 16 váltós orgonát Komornik Nándor budapesti építő készítette. Az orgonát 1862-ben szentelték fel. Védőszentje: Karmelita-rendet alapító Avilai Szent Teréz. A templom 33 méter hosszú, 17 méter széles és 18 méter magas, a torony magassága 46 méter. A templombelsőt 1970-ben átrendezték. A liturgikus tér átalakítását Török Ferenc építész-mérnök végezte. A márványból készült szentségház Kákonyi István szobrász, a szentély freskója: Dr. Nemsits Antal festőművész munkája. A ekkor a templom több berendezési tárgy a pécsi püspökségre került. A templom környékét gondozott kert övezi, ahol az Apponyiak családi sírboltja is megtalálható: Gróf Apponyi József 1863. március 11-én hunyt el Bécsben. Ott is temették el. A lengyeli nép a szívét hálából haza hozatta, és a templom falában helyeztette el. Helyét fekete márványtábla jelzi a templom belsejében. Gróf Apponyi Rudolf, 1878. május 31-én halt meg. Felesége úgy döntött, hogy Lengyelben temetik el, ahol nyugdíjas éveit tervezte eltölteni. 1900. november 19-én elhunyt Rudolf gróf felesége Anna grófnő, ő is a családi sírboltba került. Gróf Apponyi Sándor 1925. április 18-án hunyt el. Őt követte felesége, Eszterházi Alexandra 1930. október 15-én. Szintén itt helyezték őket örök nyugalomra. A templom kertben található látnivalók: Kálvária a templom mögötti téren lett fel állítva. Pencs-féle kereszt a templom kert bejáratánál. Szent Flórián szobor, amely 1800-ban készült, de jelenlegi helyére a templom elé 1911-ben állították.

Annafürdő és környéke – az Annafürdő hírnevét Apponyi családnak köszönheti, mint a település több más nevezetessége is. A hagyomány szerint a gróf felesége Pajacsevich Teréz grófnő reumás betegségben szenvedett. A grófnő kezeltetését férje Lengyelen a kastély közelében kívánta megoldani. Erre volt alkalmas a mai napig itt működő forrás. Ezért a forrás közelében ami mamár „Annaforrás”-ként ismert gőzfürdőt létesített. Mivel gőzfürdő gyógyító hatással volt a grófnő betegségére, és ennek hamarosan híre is ment és sokan vették igénybe az itt lévő gyógykezelést. Mivel a fürdőkúra sokak számára gyógyító hatású volt, ezért annak sorsáról gróf Apponyi József a végrendeletében külön rendelkezett, „a lakosság részére a fürdő maradjon fenn”. A végrendelet értelmében tehát a fürdőt Lengyel község lakossága is használhatta. Főleg vasár- és ünnepnapokon, multságokat bálokat, majálisokat rendeztek itt. A gróf halála után a fürdőt Apponyi Rudolf gróf örökölte, akinek felesége Benkendorff Anna grófnő is igen megkedvelte ezt a fürdőhelyet. Ezért azt továbbfejlesztette. A fürdőzők részére hat pihenőszobát épített, a családja számára pedig külön, lakható épületet készíttette. A Anna grófnő a fürdőnél az iskolás gyerekek részére minden évben majálist, versenyeket, tombolákat rendezett. Gróf Apponyi Rudolfné, gróf Beckendorff Anna 1900. november 19-én hunyt el, 82 éves korában. A fürdőt „Annafürdőnek” nevezték el a grófnő neve után. A fürdőben az I. világháború idején gróf Apponyi Sándorné létesített 29 ágyas kórházat, amely az ide kerülő betegeknek is jó szolgálatot tett. Gróf Apponyi Sándorné 1926-ban a Magyar Nemzeti Múzeum részére adományozta a tulajdonát képező 2189,6 kh. erdőterületet. Mivel a fürdő az erdőben volt, így annak kezelése is a Magyar Nemzeti Múzeumra szállt át. A II. világháború után az erdő a Magyar Állami Erdőgazdaság gondozásába került. A lengyeli „Annaforrást” és környékét Tolna megye Tanácsának Végrehajtó Bizottsága védetté nyilvánította a 42.106/1975. sz. határozatában. Az egykori fürdő helyén ma Turisztikai és Természetismereti Központ működik, aminek fejlesztése folyamatos. A fürdő területén található az annafürdői kereszt is. A fából készült keresztet gróf Apponyi Rudolfné született Beckendorf Anna grófnő állította. 1897 június 8-án szentelte fel Hetey Sámuel pécsi megyéspüspök. Az eredeti kereszt az évek során tönkre ment, ezért 2000-ben felújításra került. Az Annafürdői erdő és környékének látóivalói: Anna-forrás, Kilátó, Erdei pihenőtő, Vadaskert, És a kirándulók számára kialakított 3 tanösvény várja az ide látogatókat.

„Svájceráj” (tehénistálló) – az első nagyobb méretű gazdasági épület, melyet Apponyi József gróf építtetett Lengyelen. Ezt a ma „Műemlék Jellegű” razalitos tehénistállót Svájci mintára tervezte Vedres József, és 1810-ben épült fel. Az istálló 40 db tejelő tehén elhelyezésére volt alkalmas, középen takarmányos kamrával és tejházzal. A tejet is itt dolgozták fel, az istálló alatti pincében pedig sajtot érleltek. Az istálló tetejét szemes termény tárolására tették alkalmassá. A padlás középső részén egy lakosztály alakítottak ki két szobával a tehenészetet irányító személy részére, de volt időszak, amikor ezt az idős grófi házaspár használta. A monda szerint ugyanis abban a hiedelemben voltak, hogy az istállóból felszálló marhapára jó hatással van a tüdőbetegségekre. Az épület a Dózsa major területén található.

Gróf Apponyi féle pince - a pince a Petőfi utcában a templom szomszédságában található. A tulajdonossal történt egyeztetés után látogatható.

Malom – 1922-ben szintén az Apponyi család építtette. A létesítmény szívógázmotoros meghajtású volt és vámórlést végzett. Az egykori malom épülete a mai napig megtalálható a Dózsa major szélén, de berendezése sajnos az idők folyamán a kor változásainak következtében megsemmisült. Az épületet ma a Szakképző Iskola tanműhelyként használja.

Papdi kápolna – a település a török megszállás éveiben faluként szerepelt, mely két részből állt, Alsópapd és Felsőpapd. Mindkét falu elnéptelenedett templomát lerombolták. A török megszállás után az 1720-as évektől a betelepített német ajkú hívék buzgón mentek Máriát köszönteni, az egykori Alsópapd falu szétrombolt templomához. Egyházi engedéllyel 1883-ban épült egy kis kápolna, melyet 1930-ban le kellett bontani, mivel ingoványos talajra épült. A mostani kápolnát 1931. május 2-án szentelték fel. A kápolna a környező községek búcsújáró helye ma is. Megközelíthető a Lengyel - Kurd közötti útról a mekényesi elágazó után jobbra leágazó kiépített erdei úton.

Tizennégy Segítő Szent kápolna – a kápolna építés ideje 1811. és 1828. közötti időre tehető. Építése után templom felépítéség nagy jelentősége volt a helyi vallási életbe. A kápolnát 1979-ben felújították és berendezték, de sajnos 1989-ben teljesen kifosztották és azóta üresen áll. A kápolna a temető és a templom szomszédságában a Rákóczi köz sarkán található egy kis dombtetején az öreg hársfák árnyékában. A kápolna mellet található a Reinhardt féle kereszt.

Wosinsky Mór emlékét őrző helyek – a nép által „török sánc”-nak nevezett helyen, Apponyi Sándor gróf támogatásával Wosinsky Mór akkori lengyeli plébános irányításával ásatásokat végeztek 1882–88-ig. Kőkori sírokra, agyag- és kőtárgyakra bukkantak. Ezek a leletek a „Lengyeli Kultúra” néven lettek világszerte ismertek. Egy része ma a szekszárdi Wosinsky Mór Múzeumban látható, amelynek építését szintén Apponyi Sándor kezdeményezte.

- Mellszobra az általános iskola udvarán található. (Petőfi u. 13.)
- Emlékoszlopa a török sáncnál található, mely a papd felé vezető útról könnyen megközelíthető.
- Emléktáblája, a lengyeli plébánia hivatal oldalán látható. (Petőfi u. 45.)

A településen fellelhető egyéb emlékhelyek:

Szent Vendel szobor - 1903-as sertésorbánc járvány megszűnésekor állították a lengyeli gazdák az első templom helyén a mai Petőfi utca 70.

Röder- Röth féle Máriaszobor - a szobor az 1920-as években készült fogadalmi szobor a Röder és a Röth családok állították. A szobrot és 1999-ben felújították és újra szentelték. A szobor a Székely utca 23-25ös számú házakkal szemben található.

Bittner-féle kereszt - az 1899-ben állított homokó keresztnek mára már sajnos maradványai láthatóak a Kossuth utca végén az egyik ház udvarán.

Miklós-majori- kereszt - a 1900-ban lett felszentelve. Herczeg Borhesse Cecilla állította férje gróf Eszterházy Miklós emlékére a róla elnevezett Miklós-major bejáratában. A keresztfából készült és bár állapota az évek során nagyon leromlott máig őrzi a hely névadójának emlékét.

Temetői kereszt - a temető közepén álló homokó keresztet 1894-ben állították fel és 2004-ben lett felújítva.

Székely kapu - 1963-ban készítette Lőrincz Imre fafaragó ünnepélyes átadása 1964-ben történt meg. Ma eredeti helyétől kissé jobbra állítva látható már az Önkormányzati Hivatal udvarán.

Székely emlékoszlop - 1991-ben állították fe a bukovinai kitelepítés 50 évfordulójának emlékére az önkormányzat udvarán.

Lengyeli cigány veszedelem kopjafája temetőben - az kopjafát az elhunytak sírhelyén állították fel az 1944-ben elkövetett lengyeli cigányveszedelem emlékére.

Emléktábla az 1945-ben kitelepítettek emlékére - 1995-ben a kastély falán a Tolna megyei Német Önkormányzatok Szövetsége emléktáblát helyezett el az 1945-ben Internáltak és az azt követő kollektív bosszú áldozatainak emlékére.

Emléktábla a népoktatás 250. évfordulójára - az egykori iskola emlékére 1996-ban emléktáblát helyeztek el a mai Faluház falán az iskola egykori bejárata mellett.

Milleneumi emlékmű - a buszfordulóban került elhelyezésre 2000-ben.

A 4 országos védettség alatt álló építmény és azok műemléki környezete, valamint 39 helyi védettségű építmény őrzi a település egykori képét. Ezek ma is jelentősen befolyásolják arculatát, melyek a 2006-ban készült Helyi Építési Szabályzatban kerültek kijelölésre. A 2017 nyarán tartott szemrevételezés, majd a október elején tartott lakossági közmeghallgatás során megállapítottuk, hogy a HÉSZ-ben feltüntetett építmények mindenki számára pozitívan befolyásolják identitását, felidézik történelmét, ezért ezek védelmének fenntartása továbbra is javasolt.

A település védelem alatt álló építményei lakó- és gazdasági épületek, továbbá a település történelmét őrző kovácsműhelyek, középületek, egy szobor és egy kereszt. A vályog lakóházakkal ellentétben a fehérre meszelt vagy vakolatlan téglá gazdasági épületek, melyek rendkívül fontos részletei Lengyelnek, német mintát követnek díszes rakásmintával, keretezett ablakokkal és cserépfedéssel.

A település épületeinek túlnyomó többségét az oldalhatáron álló, egytraktusos, gangos, az utcára merőlegesen tájolt parasztházak képezik, melyek főként vakoltak, szintén cseréppel fedettek. Az oromzaton megjelenő két szellőzőablak erős karaktert mutat a településen. Ugyanilyen erős a homlokzaton megjelenő tisztaszoba két ablaka, valamint a gang „bejárati” nyílása. Az utcaképet jelentősen befolyásoló elem az alacsony fém kerítések mögött felsejlő festett, fa gang-oszlopok sora.

A keresztény ember szent térben és időben élt. A napi ritmusát az imák és a harangzúgások, az egész évet pedig az egyházi ünnepek osztották szakrális ciklusokká. Lakóhelyének pedig térbeli szakrális hierarchiája volt, amit a templom, a Szentháromság, a kápolnák, a kálvária és a szentek szobrai határoztak meg. Jeles ünnepeken, körmenetek alkalmával pedig külön is felkeresték ezeket a szent jeleket, és meghatározott szertartás keretében megerősítették a velük való kapcsolatot. A települések szakrális központja természetesen maga a templom volt. Ugyanakkor a templom kiszakadt a világi forgatagból, ennek okán a katolikus népességű települések útjain még ma is föltűnnek azok a kisebb-nagyobb építmények, amelyeket valaha vallási kegyeletből állítottak Isten dicsőségére. A szakrális kisemlékek a vallási jelleg túl fontos tájékozódási pontot jelentettek felekezeti hovatartozástól függetlenül mindenki számára, amelyek nem tartoznak a hivatalos műemlékvédelem érdeklődési körébe, de szervesen hozzátartoznak a település képéhez, részét képezik a helyi hagyománynak. A településen országos védettséget élvez Szent Flórián szobra, de ezeken kívül további alkotásokat is fellelhetünk Lengyel határain belül.

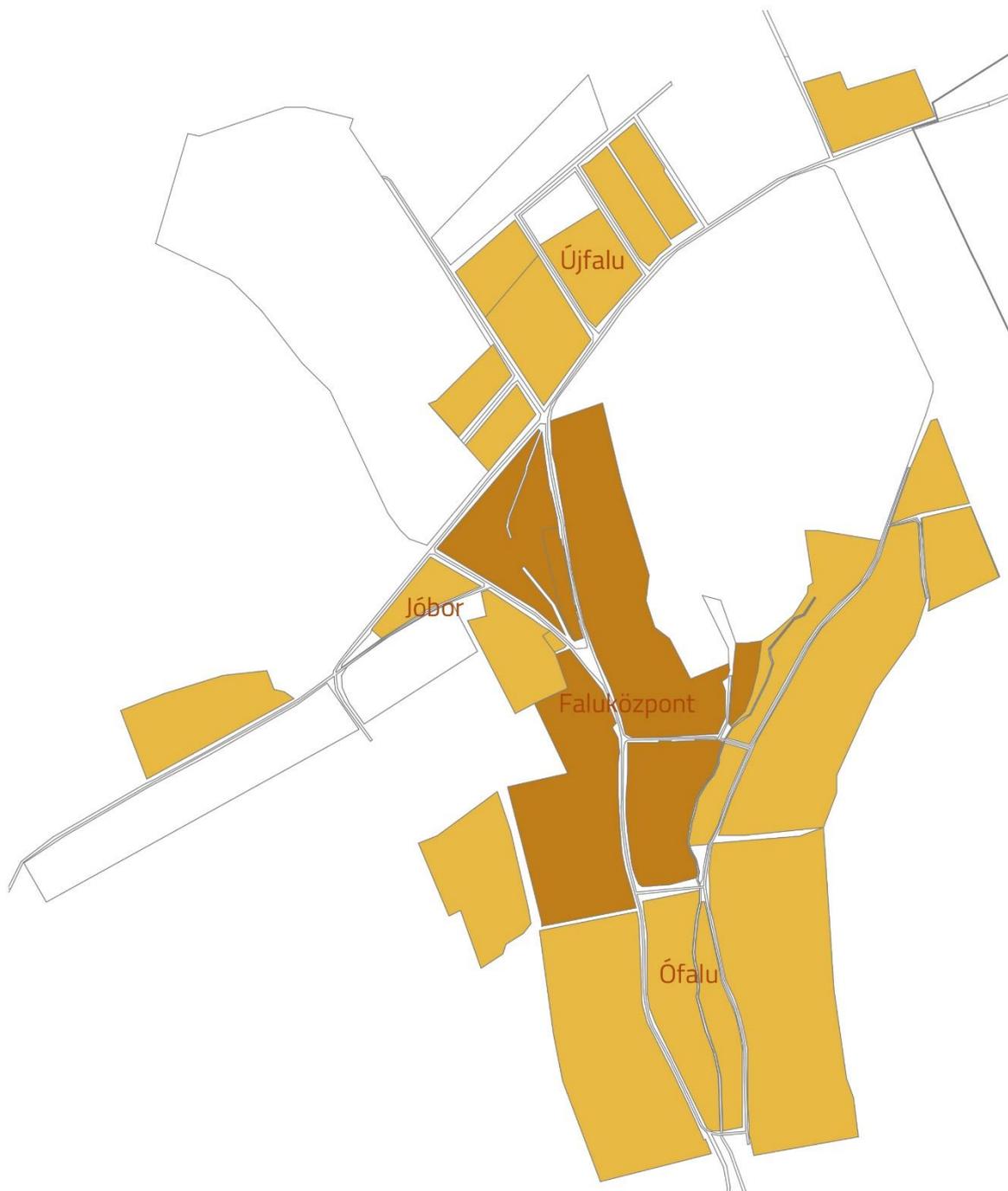

Lengyelen járva olyan különlegességekre is bukkanhatunk, mint a Petőfi utcai lakóház, melyet amellet, hogy tornácos oszlopsor díszít, előtornác, úgynevezett kódisállás terem átmenetet az udvar és a konyha között. Az épület aránya megyegyezik a hagyományos magyar parasztház típusával. Utcai homlokzata, oromzati szellőzőnyílása, előtornáca védett értéket képvisel.

Szintén a Petőfi utca 69 szám alatt álló, hagyományos értékeket képviselő lakóház oromzati vakolat díszzeivel, osztott ablakaival, meghatározó színeivel kiemelkedik a környező épületek közül. Tömegének arányaival, harmonikus, egyszerű, mégis díszes megjelenésével megidézi Lengyel történeti településrészének hangulatát. A ház helyi védettséget élvez.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

ÓFALU

A történeti, egyutcás településrészen, ahol az évszázadok alatt kialakult oldalhatáron álló beépítést kell alkalmaznunk, javasolt az utcára merőleges tetőgerinc és a közvetlen környezetben jellemző tetőhajlásszög alkalmazása, ami 40-45 fok közötti. Azért is érdemes ilyen tetőt alkalmazni, mert így nem árnyékoljuk le a saját és szomszédunk kertjét, illetve gazdaságosan kihasználható geometriájú tetőtér alakul ki, valamint a napsütötte tetőfelületre esetlegesen épített napelemek a lehető leghatékonyabban tudnak működni. A településkép egységességét őrizni segít, ha a ház oromzattal fordul az utca felé, és nem kontyolt tetővel. Utcával párhuzamos gerincű utcai szárnyat nem ajánlott alkalmazni, mivel az a településtől idegen. A kertes házak elengedhetetlen kelléke a megfelelő méretű tároló. A telkünk rendben tartása könnyebb, ha a tárolók, kiegészítő épületrészek a főépülettel összhangban, azzal együtt tervezve alakulnak ki, s igazodnak a szomszédos telken álló, olykor helyi védettséggű csűrőkhöz.

Ugyanez igaz a kerítésekre is. Az utcai kerítésnél érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő térelválasztót tervezni, építeni. A teljesen tömör, átláthatatlan utcai kerítés kerülendő. Az oldalsó és hátsó határok rejtettebbek, mégis érdemes átgondolni anyagukat, zártságukat. A nyitottabb, átlátszóbb kerítés nem csak a jószomszédi kapcsolatokat segíti, de naposabb, levegősebb lesz a kertünk. Lehetőségeinkhez mérten alkalmazzunk nagy ablakfelületeket. A világos, jól szellőztethető lakás egészséges és jó hangulatú. A fedett terasz, gang itt is segítségünkre van: nyáron árnyékol, télen viszont beengedi a laposabban érkező napsugarakat. Tetőtérbeépítés alkalmazása esetén fokozottan ügyeljünk a tetőfelületeink megfelelő hőszigetelésére, ablakaink fokozott árnyékolására. A leghatékonyabb napvédelmet lombos fáinktól várhatjuk, okos telepítéssel nem csak hangulatos lesz a kertünk, de megvédjük falainkat, ablakainkat, tetőfelületünket a nyári túlmelegedéstől. A történeti településrészt területi építészeti örökség védelmére javasolt területként szükséges kezelni.

FALUKÖZPONT

A település ezen részén is jellemzően oldalhatáron álló beépítést kell alkalmaznunk. Az egységes utcakép megőrzésének érdekében az épület elhelyezése előkert kialakítása nélkül történjen, illeszkedve a szomszédos épületek vonalához. A tető hajlásszögének 35-45 fok közöttit érdemes választani. Így gazdaságosan kihasználható geometriájú tetőtér alakul ki, valamint a napsütötte tetőfelületre épített napelemek a lehető leghatékonyabban tudnak működni. A kertes házak elengedhetetlen kelléke a megfelelő méretű tároló. A telkünk rendben tartása könnyebb, ha a tárolók, kiegészítő épületrészek a főépülettel összhangban alakulnak ki. Ennek okán érdemes a lakóépület folytatásában elhelyezni azt, oldalhatáron, utcára merőleges tetőgerinccel. Az utcai kerítésnél érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő kerítést tervezni, építeni. A teljesen tömör, átláthatatlan utcai térlehatároló kerülendő. Az oldalsó és hátsó kerítések ugyan kevésbé hangsúlyosak, érdemes átgondolni anyagukat, zártságukat. A nyitottabb, átlátszóbb kerítés nem csak a jószomszédi kapcsolatokat segíti, de naposabb, levegősebb lesz a kertünk és szabadon élvezhetjük a Lengyeli völgyeségi táj látványát. Az oldalhatáron álló beépítés előnye, hogy a szélesebb belső udvar felé nagyméretű nyílásokat helyezhetünk el, így ha belső tereinket kitárjuk a kert felé, akkor úgy érezhetjük, hogy a kert is a lakás része. Lehetőségeinkhez mérten alkalmazzunk nagy ablakfelületeket. A világos, jól szellőztethető lakás egészséges és jó hangulatú. A fedett terasz itt is segítségünkre van: nyáron árnyékolja a tűző napot, télen viszont beengedi a laposabban érkező napsugarakat. Tetőtérbeépítés alkalmazása esetén fokozottan ügyeljünk a tetőfelületeink megfelelő hőszigetelésére, ablakaink fokozott árnyékolására. A leghatékonyabb napvédelmet lombos fáinktól várhatjuk, okos telepítéssel nem csak hangulatos lesz a kertünk, de megvédjük falainkat, ablakainkat, tetőfelületünket a nyári túlmelegedéstől.

ÚJFALU

A település ezen részén is jellemzően oldalhatáron álló beépítést kell alkalmaznunk, de az egységes utcakép megőrzésének érdekében az épület elhelyezése előkert kialakításával történjen, illeszkedve a szomszédos épületek vonalához. A tető hajlásszögének 35-40 fok közötti értékes választani. Így gazdaságosan kihasználható geometriájú tetőtér alakul ki, valamint a napsütötte tetőfelületre épített napelemek a lehető leghatékonyabban tudnak működni. A kertes házak elengedhetetlen kelléke a megfelelő méretű tároló. A telkünk rendben tartása könnyebb, ha a tárolók, kiegészítő épületrészek a főépülettel összhangban alakulnak ki. Ennek okán érdemes a lakóépülettől elkülönülve elhelyezni azt, oldalhatáron, utcára merőleges tetőgerinccel. Az utcai kerítésnél érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő kerítést tervezni, építeni. A teljesen tömör, átláthatatlan utcai térlehatároló kerülendő. Az oldalsó és hátsó kerítések ugyan kevésbé hangsúlyosak, érdemes átgondolni anyagukat, zártságukat. A nyitottabb, átlátszóbb kerítés nem csak a jószomszédi kapcsolatokat segíti, de naposabb, levegősebb lesz a kertünk és szabadon élvezhetjük a Lengyeli völgyeségi táj látványát. Az oldalhatáron álló beépítés előnye, hogy a szélesebb belső udvar felé nagyméretű nyílásokat helyezhetünk el, így ha belső tereinket kitarjuk a kert felé, akkor úgy érezhetjük, hogy a kert is a lakás része. Lehetőségeinkhez mértén alkalmazzunk nagy ablakfelületeket. A világos, jól szellőztethető lakás egészség és jó hangulatú. A fedett terasz itt is segítségünkre van: nyáron árnyékolja a tűző napot, télen viszont beengedi a laposabban érkező napsugarakat. Tetőtérbeépítés alkalmazása esetén fokozottan ügyeljünk a tetőfelületeink megfelelő hőszigetelésére, ablakaink fokozott árnyékolására. A leghatékonyabb napvédelmet lombos fáinktól várhatjuk, okos telepítéssel nem csak hangulatos lesz a kertünk, de megvédjük falainkat, ablakainkat, tetőfelületünket a nyári túlmelegedéstől.

JÓBOR

A település ezen része elég változatos képet mutat, mégis jellemző az oldalhatáron álló beépítés, ezért ajánlatos ezt alkalmaznunk, illeszkedve a szomszédos épületek elhelyezéséhez. A tető hajlásszögének 35-45 fok közöttit érdemes választani. Így gazdaságosan kihasználható geometriájú tetőtér alakul ki, valamit a napsütötte tetőfelületre épített napelemek a lehető leghatékonyabban tudnak működni. A kertes házak elengedhetetlen kelléke a megfelelő méretű tároló, ami egyedi képet mutat a településen, mivel teljesen különálló épületként kerültek kialakításra. A telkünk rendben tartása könnyebb, ha a tárolók, kiegészítő épületrészek a főépülettel összhangban alakulnak ki. Az utcai kerítésnél érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő kerítést tervezni, építeni. A teljesen tömör, átláthatatlan utcai térlehatároló kerülendő. Az oldalsó és hátsó kerítések ugyan kevésbé hangsúlyosak, érdemes átgondolni anyagukat, zártságukat. A nyitottabb, átlátszóbb kerítés nem csak a jószomszédi kapcsolatokat segíti, de naposabb, levegősebb lesz a kertünk. Az oldalhatáron álló beépítés előnye, hogy a szélesebb belső udvar felé nagyméretű nyílásokat helyezhetünk el, így ha belső tereinket kitarjuk a kert felé, akkor úgy érezhetjük, hogy a kert is a lakás része. Lehetőségeinkhez mérten alkalmazzunk nagy ablakfelületeket. A világos, jól szellőztethető lakás egészséges és jó hangulatú. A fedett terasz itt is segítségünkre van: nyáron árnyékolja a tűző napot, télen viszont beengedi a laposabban érkező napsugarakat. Tetőtérbeépítés alkalmazása esetén fokozottan ügyeljünk a tetőfelületeink megfelelő hőszigetelésére, ablakaink fokozott árnyékolására. A leghatékonyabb napvédelmet lombos fáinktól várhatjuk, okos telepítéssel nem csak hangulatos lesz a kertünk, de megvédjük falainkat, ablakainkat, tetőfelületünket a nyári túlmelegedéstől.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ | ÓFALU

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. A szépség sokféle lehet. Borainkról sem mondhatjuk, hogy a vörösbor jó, a fehér nem. Tudva, hogy bizonyos alkalmakhoz, ételekhez jobban illik a vörös, mondhatjuk, hogy mi a rozét szeretjük. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

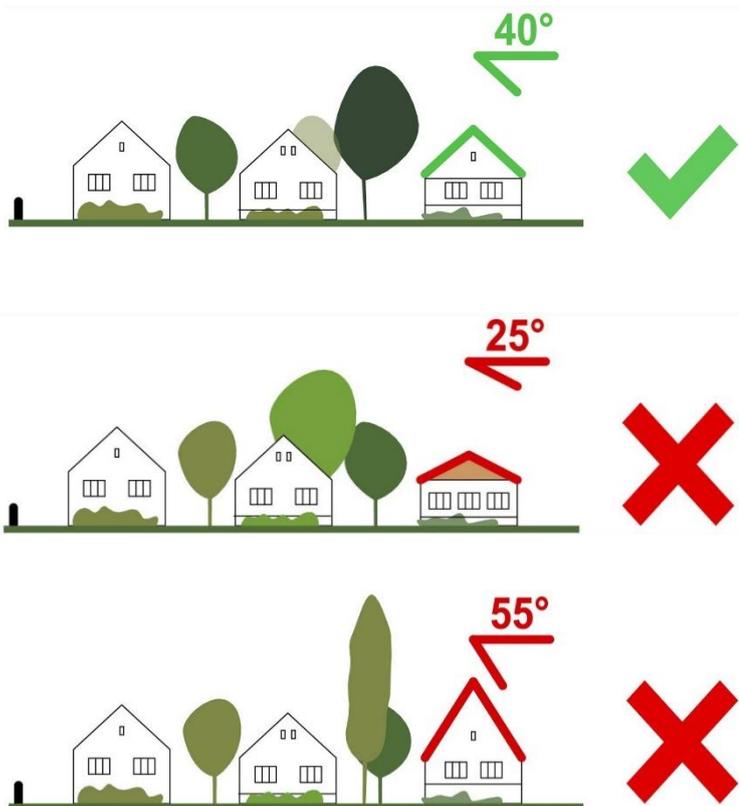
MAGASSÁG

Lengyel minden településrészén a lakóházak magassága közel azonos. A történeti területeken földszintes épületek találhatóak. A meglévő lakóházak közé épülő új ingatlanokat hasonló magassággal kell tervezni, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Lengyel jellemző utcaképebe.

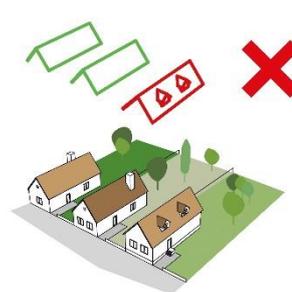
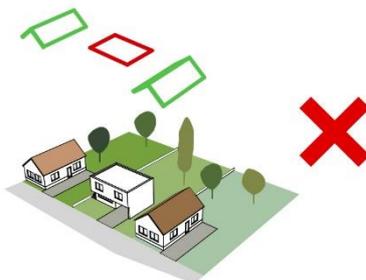
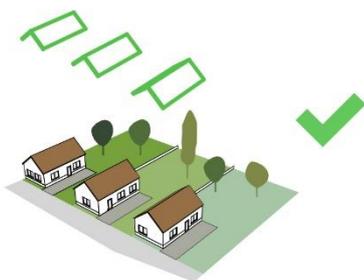
TETŐHAJLÁSSZÖG

Lengyel történeti településrészén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos, jellemzően 40-45 fok körüli. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.

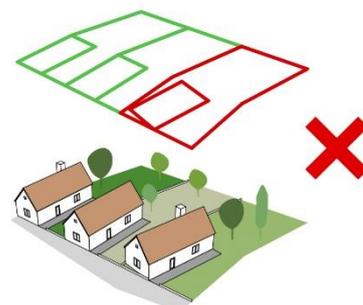
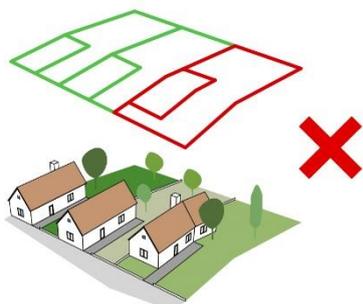
TETŐFORMA

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű, általában kontyolás nélküli nyeregtető. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell ehhez illeszkedni. Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda nem javasolt tördelt tetőformájú épület tervezése, hanem a szomszédokhoz hasonló tömegű és tetőformájú ház.

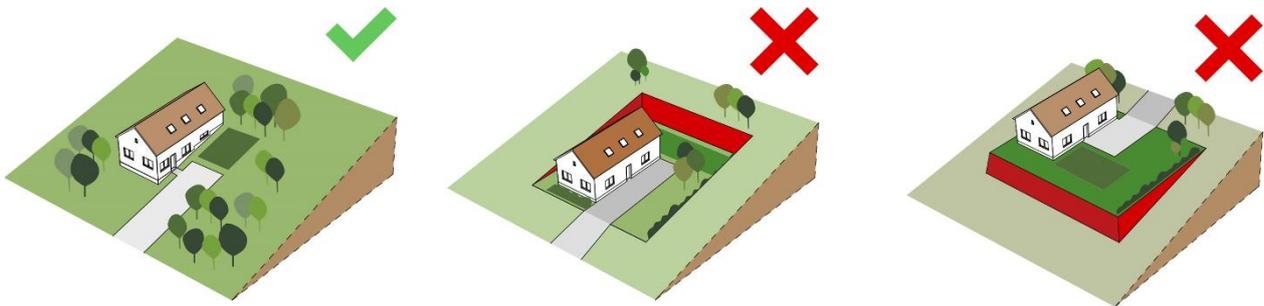
TELEPÍTÉS

Lengyel szinte teljes területén oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges családi ház jellemző, előkert megtartásával, ezért a nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A házakhoz közvetlenül kapcsolódó gazdasági épület elhelyezése javasolt, mely előtt alacsony növényzet, -mögött kert kialakítása javasolt, a jelenlegi településképhez, szomszédos épületekhez illeszkedően.

TEREPALAKÍTÁS

Lengyel ófalu településrésze enyhén lejtős területen fekszik, a Hábi-patak medrének két oldalán, ezért a házak építésénél lejtős telekre kell számítani. Nem elfogadható az épület földbevágása, mert az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható, az épület megközelíthetősége is nehézkes. Ugyanezen okokból nem elfogadható az épület teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedve a szomszédai közül. Jó megoldás a terepalakításnál a ház részleges bevágása, hiszen az így kitermelt földdel kevés mozgattással feltölthető a telek egyenesre. Kiváló, ha a ház a terepbe illeszkedve épül, minimális földmunkával.

KERÍTÉSEK

Kerítések terén is beszélhetünk hagyományosan alkalmazott anyagokról vagy formákról - Lengyel esetében ezek a terméskő és fa, illetve fém kerítésnek. A kerítések kialakítása során bátran dolgozzunk a lakóépületünknel is alkalmazott anyagokkal, színekkel: így méginkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el. A kertkapu kialakításakor hangsúlyozzuk a belépés helyét, de kerüljük a túlzottan hivalkodó bejárati kialakítást.

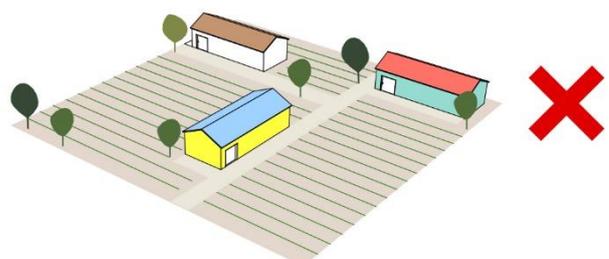
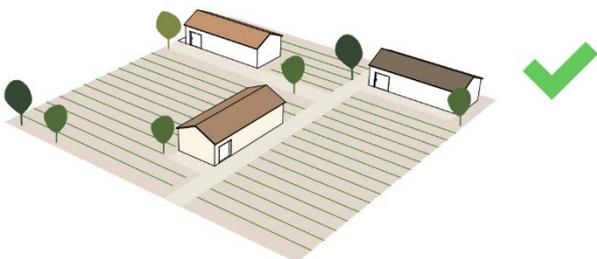
Lengyel egészen az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak.

SZÍNEK

Lengyel épületeinek szín- és anyaghasználata igen változatos, mégis némi egymáshoz való illeszkedés fedezhető fel. A lakóházak többsége a fehér vagy sárgás árnyalatú homlokzattal rendelkezik. A lábazat színe sötétebb, gyakran vöröses-barnás, esetleg terméskővel burkolt, míg a vakolatdíszek kontrasztosak. A gazdasági épületek többsége vakolatlan nyerstégla felületű, szintén nyerstéga nyílás-keretezésekkel.

Lengyel egészén a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, mint például rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

KERTEK

A történeti településrészen is fontos, hogy az épületek harmonikusan illeszkedjenek a tájba. A megfelelő telepítésen és terepalakításon túl ügyeljünk arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemesebbé válik. A tájba illesztett épület nem hivalkodik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. A kert legyen bensőséges kialakítású. Vonzóbb a látvány, ha nem tárul fel pőrén az épület és a kert minden részlete. Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kiemelik annak szépségét, kontrasztosabbá téve az emberi alkotást.

Az épület tájba illesztését a megfelelő építési hely megválasztása mellett nagyban segíthetjük a meglévő növényzet megtartásával. A telek rendezésekor tartunk, védjük meg annyi növényt, amennyit lehet! A csupasz telekre telepített növények csak sok év után nyújtanak kedvező látványt, barátságos környezetet. Egy megmentett fa alá épített télikertnél például nem kell éveket várni, mire használhatóvá válik ez az átmeneti tér, mivel a fa hús árnyékot vet rá, télen viszont átengedi a melengető napsugarakat.

A kert használatát, „helyiségeit” is ugyanúgy meg kell tervezni, akár az épületét. Az újonnan kialakított építési telkeken a tervezés különösen fontos. Lehetőség szerint terveztessük meg kertünket szakemberrel. A kert tervezését az épülettervezéssel egy időben kezdjük meg, hogy az ideális megoldást megtalálhassuk. Így a kert és az épület egy egységes látványt és életteret fog biztosítani számunkra. A kert funkciói kapcsolódjanak az épületrészekhez. Vegyük figyelembe azonban, hogy a kertben minden tevékenységhez nagyobb teret igénylünk, ne zsúfoljuk tele funkciókkal. A volt zártkerti és majorsági területeken törekedjünk az egykori használat megidézésére. Ha módunk és kedvünk van hozzá, alakítsunk ki haszonkertet, ahol gyümölcsöt, zöldséget is termeszthetünk.

A garázst lehetőleg az épületben alakítsuk ki, hogy több hely maradjon a kertben, és ne terhelje a táj látványát egy újabb építmény. Az oldalkertben pergola kialakításával oldhatjuk meg az autó elhelyezését. Anyaga fém vagy favázás legyen. Kerüljük a túlzottan hangsúlyos, nehéz szerkezeti kialakítást. Alkalmazásukkal könnyebbé válik a falak karbantartása. Kialakításuk harmonizáljon az épület színeivel, formavilágával.

Lehetőleg könnyen felújítható, vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk, így elkerüljük a tőcsák kialakulását, és könnyebben életben tarthatjuk növényeinket. A kevésbé használt részeken dekoratív, régi tégelből járőfelületet és azzal megegyező anyagú szegélyeket alakíthatunk ki.

ERKÉLYEK, GANGOK

A népi építészet egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos gang. Kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. A gang az a folyosószerű, fedett, félig nyitott tér, mely átmenetet képez a kert és a ház között. Nyáron kiválóan árnyékol, télen viszont megfelelő tájolás mellett nem állja útját az alacsonyan sütő napsugaraknak. Véd az esőtől, hótól, forróságtól. A régi Lengyeli házak oszlopos gangjai szép, követendő példák.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. Lengyel történeti házain, valamint régi középületein fából készült, osztott ablakokat, ajtókat használnak, gyakran fa zsalugáterekkel. Leginkább elterjedt a barna, sárga, esetleg zöld színek alkalmazása. Jellemző az ablakok faragott díszítése a vízszintes osztásban. Az épületek ablakai inkább álló arányúak. A jellegzetes formájú oromzati padlásablak használata a mai épületeknek esztétikus megjelenést biztosít.

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű, víztiszta síküvegezésű, osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert kialakítani, illetve redőnyszekrény csak beépített, rejtett kivitelben létesíthető, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe világos és közép barna, olivazöld, vagy ezek szürkével tört árnyalata. Védett épületek esetén ettől el lehet térni, annak eredeti színét megőrizni.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A régiek még tudták, hogy az utcai homlokzat az épület arca, ezért nagyon fontos, hogy mi az az arc, amit megjelenítünk. Kialakításakor törekedni kell a hagyományos egyensúlyok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására. A történeti településrészekben kerülendő az utca felé a garázskapuval fordulni, javasolt inkább a garázsokba oldalról, a telken belül behajtani. Ha ezt a telek szélessége nem engedi meg, akkor a tömegalakítást érdemes úgy kivitelezni, hogy ne a garázskapu kapja a fő hangsúlyt a homlokzaton, melyen természetes (pl. fa) anyaghasználattal, minimális boltív alkalmazásával enyhíthetünk az erőteljes ipari megjelenésen. A természetes anyagok - a kő, tégl, vakolt felületek, faburkolat - részesítendőek előnyben. A magastető héjalása sötétebb vagy világosabb árnyalatú agyagcserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép lehet.

RÉSZLETEK

Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé teszik lakóit. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre. Érdekes plasztikai hatás érhető el a szerkezet síkváltásaival, melyre a fa burkolat alkalmas. Az egyszerű lelembériázott, strukturálatlan felületek ugyanakkor unalmasak, végső esetben silánynak is hathatnak.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ | FALUKÖZPONT

MAGASSÁG

Lengyel középületeket felsorakoztató faluközpont településrészén a házak magassága közel azonos, illeszkednek a történeti lakóházakhoz. Itt is túlnyomóan földszintes épületek találhatóak, elvétve kétszintes épületekkel. A meglévő lakóházak közé épülő új ingatlanokat hasonló magassággal kell tervezni, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Lengyel jellemző utcaképebe.

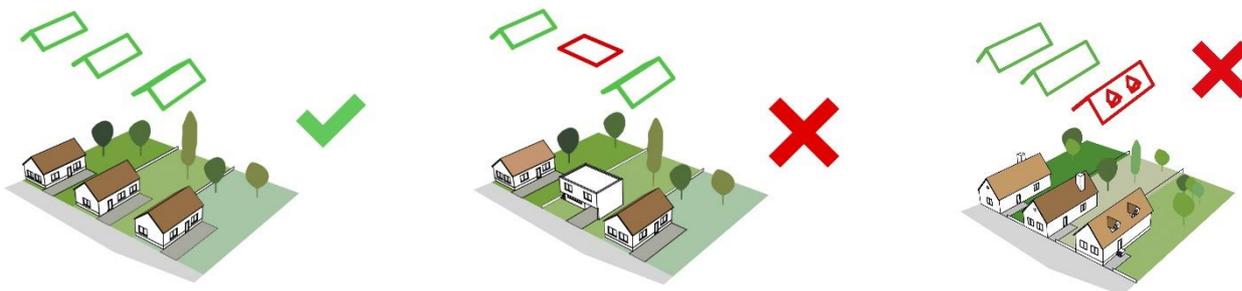
TETŐHAJLÁSSZÖG

Lengyel újabb településrészén a házak tetőhajlásszöge közel azonos, jellemzően 40-45 fok körüli. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek Lengyel utcaképeibe.

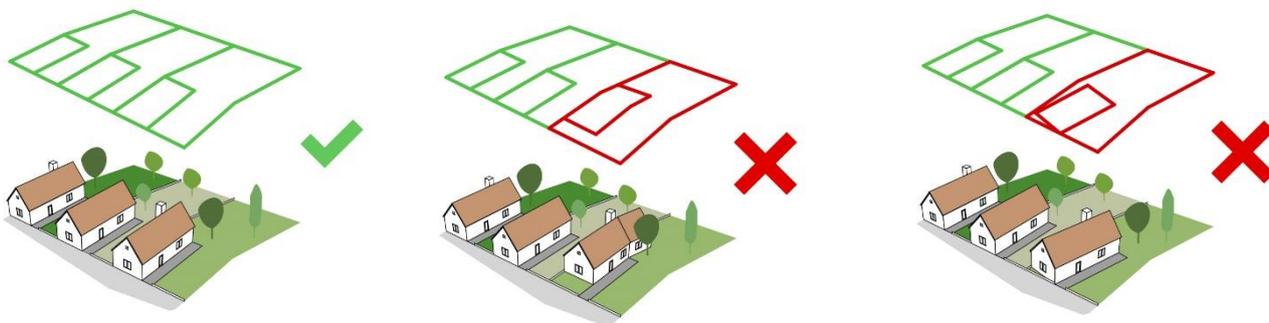
TETŐFORMA

A településrészen lévő épületek tetőformája egyszerű, általában kontyolás nélküli nyeregtető. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell ehhez illeszkedni. Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda nem javasolt tördelt tetőformájú épület tervezése, hanem a szomszédokhoz hasonló tömegű és tetőformájú ház.

TELEPÍTÉS

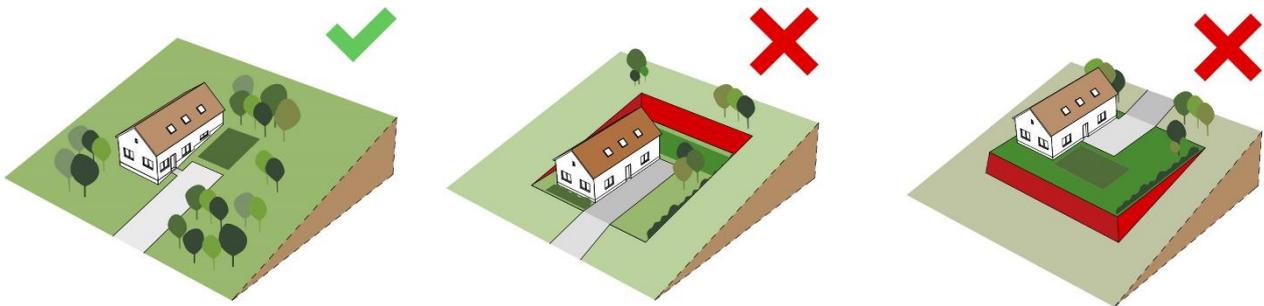
Lengyel szinte teljes területén oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges családi ház jellemző, előkert megtartásával, ezért az indokolatlanul nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A házakhoz közvetlenül kapcsolódó a gazdasági épület az utcára merőleges tetőgerincű legyen, a jelenlegi településképhez illeszkedően kialakítva.

TEREPALAKÍTÁS

Lengyel faluközpont településrésze enyhén lejtős területen fekszik, ezért a családi házak építésénél lejtős telekre kell számítani. Nem elfogadható az épület földbevájása, mert az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható, az épület megközelíthetősége is nehézkes. Ugyanezen okokból nem elfogadható az épület teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedve a szomszédai közül.

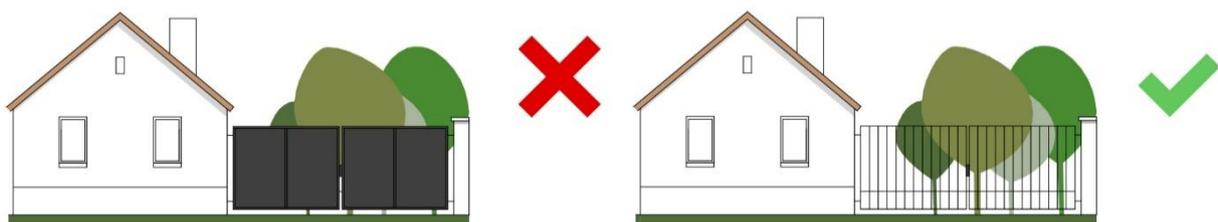
Jó megoldás a terepalakításnál a ház részleges bevágása, hiszen az így kitermelt földdel kevés mozgatással feltölthető a telek egyenesre. Kiváló, ha a ház a terepbe illeszkedve épül, minimális földmunkával.

KERÍTÉSEK

Kerítések terén is beszélhetünk hagyományosan alkalmazott anyagokról vagy formákról – Lengyel esetében ezek a terméskő és fém kerítésnek. A kerítések kialakítása során bátran dolgozzunk a lakóépületünkönél is alkalmazott anyagokkal, színekkel: így méginkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el. A kertkapu kialakításakor hangsúlyozzuk a belépés helyét, de kerüljük a túlzottan hivalkodó bejárati kialakítást.

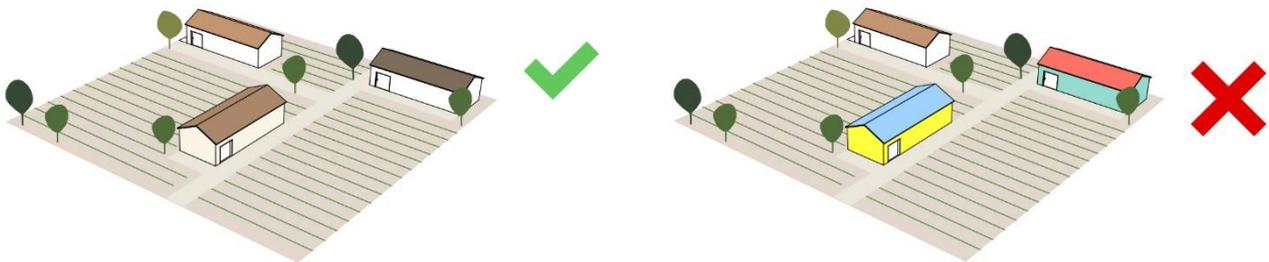
Lengyel egészén az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak. Barátságosabbá tesszük a fém kerítések látványát, ha a kerítés mögött laza növényzetet helyezünk el.

SZÍNEK

Lengyel településközponti épületeinek szín- és anyaghasználata hordoz magában valamiféle alkalmazkodást. A lakóházak többsége a sárgás, zöldes árnyalatú, vagy fehér homlokzattal rendelkezik, míg a középületek legtöbbje fehérre meszelt. A lábazat színe sötétebb, gyakran vöröses-barnás, esetleg terméskővel burkolt, míg a vakolatdíszek a lábazattal harmonizálnak, ahogy a nyílászárók és zsalugáterek egyaránt. A gazdasági épületek többsége fehérre meszelt felületű.

Lengyel egészen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, mint például rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

KERTEK

A településközponti településrészen is fontos, hogy az épületek harmonikusan illeszkedjenek a tájba. A megfelelő telepítésen és terepalakításon túl ügyeljünk arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemesebbé válik. A tájba illesztett épület nem hivalkodik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. A kert legyen bensőséges kialakítású. Vonzóbb a látvány, ha nem tárul fel pőrén az épület és a kert minden részlete. Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kiemelik annak szépségét, kontrasztosabbá téve az emberi alkotást.

Az épület tájba illesztését a megfelelő építési hely megválasztása mellett nagyban segíthetjük a meglévő növényzet megtartásával. A telek rendezésekor tartunk, védjük meg annyi növényt, amennyit lehet! A csupasz telekre telepített növények csak sok év után nyújtanak kedvező látványt, barátságos környezetet. Egy megmentett fa alá épített télikertnél például nem kell éveket várni, mire használhatóvá válik ez az átmeneti tér, mivel a fa hús árnyékot vet rá, télen viszont átengedi a melengető napsugarakat.

A kert használatát, „helyiségeit” is ugyanúgy meg kell tervezni, akár az épületét. Az újonnan kialakított építési telkeken a tervezés különösen fontos. Lehetőség szerint terveztessük meg kertünket szakemberrel. A kert tervezését az épülettervezéssel egy időben kezdjük meg, hogy az ideális megoldást megtalálhassuk. Így a kert és az épület egy egységes látványt és életteret fog biztosítani számunkra. A kert funkciói kapcsolódjanak az épületrészekhez. Vegyük figyelembe azonban, hogy a kertben minden tevékenységhez nagyobb teret igénylünk, ne zsúfoljuk tele funkciókkal. A volt zártkerti és majorsági területeken törekedjünk az egykori használat megidézésére. Ha módunk és kedvünk van hozzá, alakítsunk ki haszonkertet, ahol gyümölcsöt, zöldséget is termesztünk.

A garázst lehetőleg az épületben alakítsuk ki, hogy több hely maradjon a kertben, és ne terhelje a táj látványát egy újabb építmény. Az oldalkertben pergola kialakításával oldhatjuk meg az autó elhelyezését. Anyaga fém vagy favázás legyen. Kerüljük a túlzottan hangsúlyos, nehéz szerkezeti kialakítást. Alkalmazásukkal könnyebbé válik a falak karbantartása. Kialakításuk harmonizáljon az épület színeivel, formavilágával.

Lehetőleg könnyen felújítható, vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk, így elkerüljük a tócsák kialakulását, és könnyebben életben tarthatjuk növényeinket. A kevésbé használt részeken dekoratív, régi téglából járófelületet és azzal megegyező anyagú szegélyeket alakíthatunk ki

ERKÉLYEK, GANGOK

A népi építészet egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos gang. Kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. A gang az a folyosószerű, fedett, félig nyitott tér, mely átmenetet képez a kert és a ház között. Nyáron kiválóan árnyékol, télen viszont megfelelő tájolás mellett nem állja útját az alacsonyan sütő napsugaraknak. Véd az esőtől, hótól, forróságtól. A településrészen található régi házak oszlopos gangjai szép, követendő példák.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. Lengyel történeti házain, valamint régi középületein fából készült, osztott ablakokat, ajtókat használnak, gyakran fa zsalugáterekkel. Leginkább elterjedt a barna, esetleg zöld színek alkalmazása. Jellemző az ablakok faragott díszítése a vízszintes osztásban. Az épületek ablakai inkább álló arányúak. A jellegzetes formájú oromzati padlásablak használata a mai épületeknek esztétikus megjelenést biztosít.

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű, víztiszta síküvegezésű, osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert kialakítani, illetve redőnyszekrény csak beépített, rejtett kivitelben létesíthető, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe világos és középbarna, olivazöld, vagy ezek szürkével tört árnyalata. Védett épületek esetén ettől el lehet térni, annak eredeti színét megőrizni.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A régiek még tudták, hogy az utcai homlokzat az épület arca, ezért nagyon fontos, hogy mi az az arc, amit megjelenítünk. Kialakításakor törekedni kell a hagyományos egyensúlyok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására. A történeti településrészekben kerülendő az utca felé a garázskapuval fordulni, javasolt inkább a garázsokba oldalról, a telken belül behajtani. Ha ezt a telek szélessége nem engedi meg, akkor a tömegalakítást érdemes úgy kivitelezni, hogy ne a garázskapu kapja a fő hangsúlyt a homlokzaton, melyen természetes (pl. fa) anyaghasználattal enyhíthetünk az ipari jellegben. A természetes anyagok – a kő, téglák, vakolt felületek, faburkolat – részesítendőek előnyben. A magastető héalása sötétebb vagy világosabb árnyalatú agyagcserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép lehet.

RÉSZLETEK

Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé teszik lakóit. Egy-egy burkolat, eresztet, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre. Érdekes plasztikai hatás érhető el a szerkezet síkváltásaival, melyre a fa burkolat alkalmas. Az egyszerű lelembériázott, strukturálatlan felületek ugyanakkor unalmasak, végső esetben silánynak is hathatnak.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ | ÚJFALU

MAGASSÁG

Lengyel újabb, átalakuló településrészén a lakóházak magassága közel azonos: földszint +1 emeletesek, vagy tetőtér beépítésűek. A meglévő lakóházak közé épülő új ingatlanokat hasonló magassággal kell tervezni, mint környezetük, de fontos megjegyezni, hogy a túl magas házak nem illeszkednek a település jellemző utcaképebe.

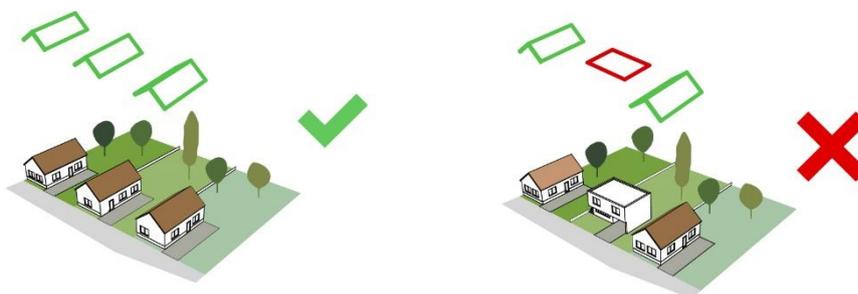
TETŐHAJLÁSSZÖG

Lengyel ezen településrészén a házak tetőhajlásszöge közel azonos, jellemzően 35-40 fok körüli. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.

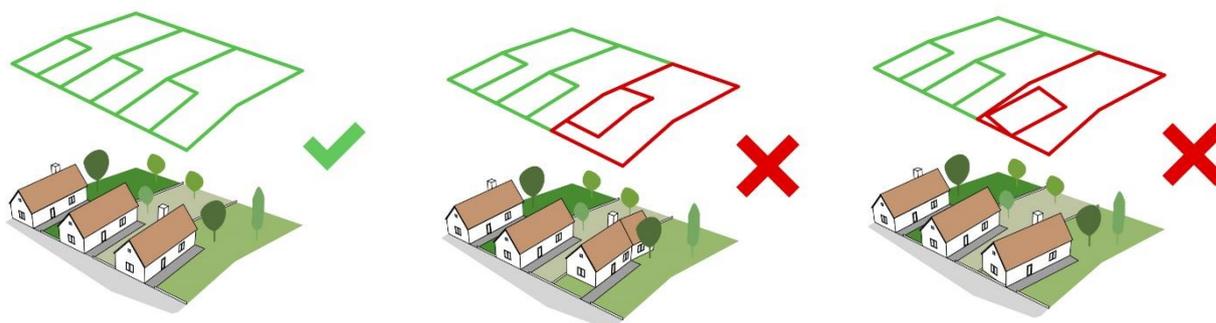
TETŐFORMA

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű, általában kontyolás nélküli nyeregtető, néhol tetőfelépítménnyel, de találni sátoztetős kockaházat is. Az új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell ehhez illeszkedni. Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda nem javasolt tördelt tetőformájú épület tervezése, hanem a szomszédokhoz hasonló tömegű és tetőformájú.

TELEPÍTÉS

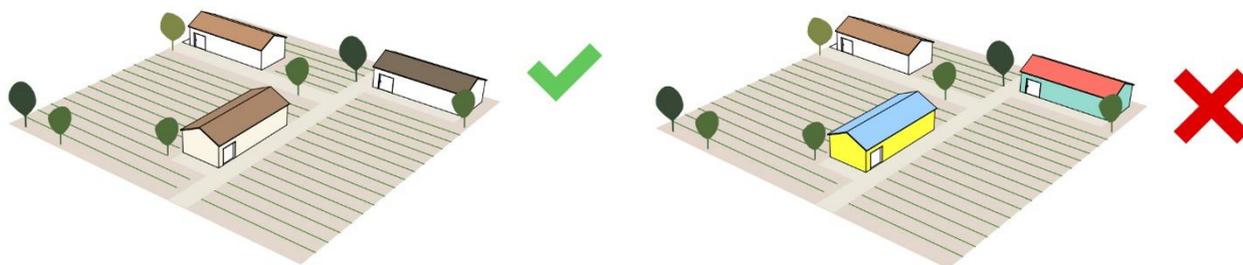
Lengyel szinte teljes területén oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges családi ház jellemző. Előkert kialakítása figyelhető meg itt, ezért a nem utcára merőlegesen, utcafrontra telepített vagy indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A gazdasági épület a lakóházak folytatásában, utcára merőleges tetőgerincű legyen, mely előtt alacsony növényzet, mögött kert kialakítása javasolt, mely a jelenlegi településképbbe illeszkedik. Az újfalu területén a növényekkel beültetett előkert legyen a beépítési vonal határa.

SZÍNEK

Lengyel épületeinek szín- és anyaghasználata igen változatos. A lakóházak homlokzatának színe gyakran törtfehér, esetleg a sárga különböző árnyalatai, fehér nyíláskeretezéssel. A lábazat szinte egységesen terméskővel burkolt. Ettől eltérő, de megjelenő lábazatburkolat a vöröstégla. A gazdasági épületek a lakóházakkal megegyező anyagú és színű vakolattal ellátottak.

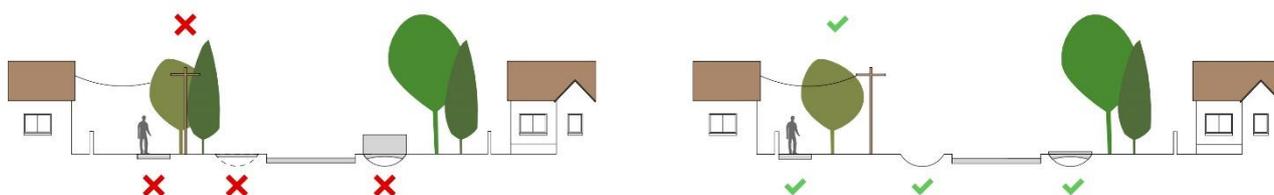
Lengyel egészén a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, mint például rikító színű féMLEMEZ fedés és burkolat.

TEREPALAKÍTÁS

Lengyel újfalu településrésze sík területen fekszik, ezért nem elfogadható az épület földbevéjása, vagy teljes kiemelése sem, mivel amellett, hogy a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedve a szomszédai közül, a telken belüli vízvezetés és az épület megközelítéé nehezessé válik, valamint a kert is kevésbé hasznosítható.

Jó megoldás a terepalakításnál a ház meglévő terpre való illesztése, minimális földmunkával. Kedvező, ha a házak előtti közterület elősegíti a közösségi használatot, továbbá a kellő körültekintéssel választott elemek esztétikus látványt nyújtanak.

KERÍTÉSEK

Lengyel átalakuló, új településrészén megfigyelhető, hogy a kerítésekénél alkalmazott anyagok összhangban vannak az épülettel, azaz leggyakrabban a lábazattal megegyező terméskő és fa, esetleg fém keveréke. Az új épületek esetében is a kerítések kialakítása során bátran dolgozzunk a lakóépületünkénél is alkalmazott anyagokkal, színekkel: így méginkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el. A kertkapu kialakításakor hangsúlyozzuk a belépés helyét, de kerüljük a túlzottan hivalkodó bejárati kialakítást.

Lengyel egészen az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak.

KERTEK

Az újabb, átalakuló településrészen is fontos, hogy az épületek harmonikusan illeszkedjenek a tájba. A megfelelő telepítésen és terepalakításon túl ügyeljünk arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemesebbé válik. A tájba illesztett épület nem hivalkodik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. A kert legyen bensőséges kialakítású. Vonzóbb a látvány, ha nem tárul fel pőrén az épület és a kert minden részlete. Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kiemelik annak szépségét, kontrasztosabbá téve az emberi alkotást.

Az épület tájba illesztését a megfelelő építési hely megválasztása mellett nagyban segíthetjük a meglévő növényzet megtartásával. A telek rendezésekor tartsunk, védjünk meg annyi növényt, amennyit lehet! A csupasz telekre telepített növények csak sok év után nyújtanak kedvező látványt, barátságos környezetet. Egy megmentett fa alá épített télikertnél például nem kell éveket várni, mire használhatóvá válik ez az átmeneti tér, mivel a fa hűs árnyékot vet rá, télen viszont átengedi a melegengető napsugarakat.

A kert használatát, „helyiségeit” is ugyanúgy meg kell tervezni, akár az épületét. Az újonnan kialakított építési telkeken a tervezés különösen fontos. Lehetőség szerint terveztessük meg kertünket szakemberrel. A kert tervezését az épülettervezéssel egy időben kezdjük meg, hogy az ideális megoldást megtalálhassuk. Így a kert és az épület egy egységes látványt és életteret fog biztosítani számunkra. A kert funkciói kapcsolódjanak az épületrészekhez. Vegyük figyelembe azonban, hogy a kertben minden tevékenységhez nagyobb teret igénylünk, ne zsúfoljuk tele funkciókkal. A volt zártkerti és majorsági területeken törekedjünk az egykori használat megidézésére. Ha módunk és kedvünk van hozzá, alakítsunk ki haszonkertet, ahol gyümölcsöt, zöldséget is termeszthetünk.

A garázst lehetőleg az épületben alakítsuk ki, hogy több hely maradjon a kertben, és ne terhelje a táj látványát egy újabb építmény. Az oldalkertben pergola kialakításával oldhatjuk meg az autó elhelyezését. Anyaga fém vagy favázás legyen. Kerüljük a túlzottan hangsúlyos, nehéz szerkezeti kialakítást. Alkalmazásukkal könnyebbé válik a falak karbantartása. Kialakításuk harmonizáljon az épület színeivel, formavilágával.

Lehetőleg könnyen felújítható, vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk, így elkerüljük a tócsák kialakulását, és könnyebben életben tarthatjuk növényeinket. A kevésbé használt részeket dekoratív, régi téglából járófelületet és azzal megegyező anyagú szegélyeket alakíthatunk ki

ERKÉLYEK, LOGGIÁK

Újfalun településrészen, a kétszintes épületek esetében elterjedt a loggia alkalmazása, ami az épület homlokzati síkján belül lévő, három oldalról falakkal, alulról és felülről födémekkel határolt, helyiséghez közvetlenül csatlakozó külső tartózkodó teret jelent.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömegeggyel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. Lengyel újabb épületein, gyakran műanyagból készült, kétszárnyú ablakokat, ajtókat használnak. Az épületek ablakai közel négyzetes arányúak.

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű, víztiszta síkúvegezésű, osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes redőnyszekrényt alkalmazni, mely csak beépített, rejtett kivitelben létesíthető, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe világos és középbarna vagy ezek szürkével tört árnyalata. Védett épületek esetén ettől el lehet térni, annak eredeti színét megőrizni.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A régiek még tudták, hogy az utcai homlokzat az épület arca, ezért nagyon fontos, hogy mi az az arc, amit megjelenítünk. Kialakításakor törekedni kell a hagyományos egyensúlyok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására. Az átalakuló településrészen kerülendő az utca felé a garázskaival fordulni, javasolt inkább a garázsokba oldalról, a telken belül behajtani. Ha ezt a telek szélessége nem engedi meg, akkor a tömegalakítást érdemes úgy kivitelezni, hogy ne a garázska kapja a fő hangsúlyt a homlokzaton, melyen természetes (pl. fa) anyaghasználattal enyhíthetünk az ipari jellegben. A természetes anyagok - a kő, téglák, vakolt felületek, faburkolat - részesítendőek előnyben. A magastető héjalása sötétebb vagy világosabb árnyalatú agyagcserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép lehet.

RÉSZLETEK

Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé teszik lakóit. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további öncélú díszítés már nem kívánkozik az épültre. Érdekes plasztikai hatás érhető el a szerkezet síkváltásaival, melyre a fa burkolat alkalmas. Az egyszerű lelembériázott, strukturálatlan felületek ugyanakkor unalmasak, végső esetben silányok is lehetnek.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ | JÓBOR

MAGASSÁG

Lengyel régebbi, de sajátos építészeti karaktert hordozó településrészén a lakóházak magassága közel azonos, ezért a meglévő lakóházak mellé épülő új ingatlanokat hasonló magassággal kell tervezni, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek a település jellemző utcaképébe.

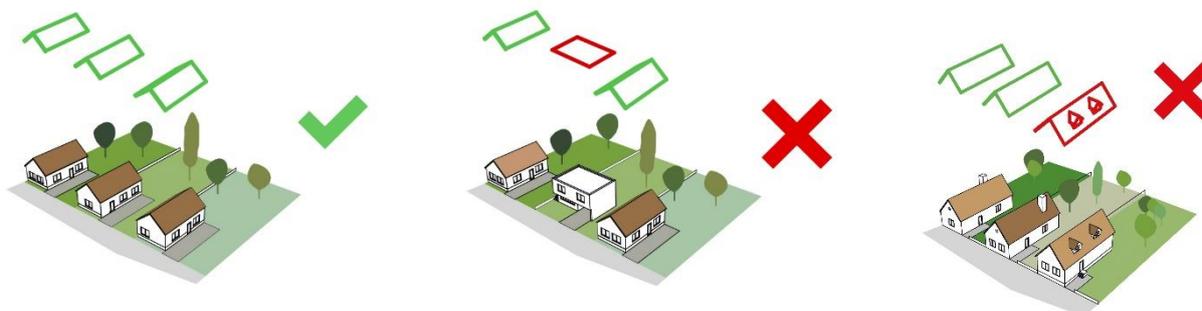
TETŐHAJLÁSSZÖG

Lengyel ezen településrészén a házak tetőhajlásszöge közel azonos, a parasztházakra jellemző 40-45 fok körüli. A meglévő épületek mellé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképébe.

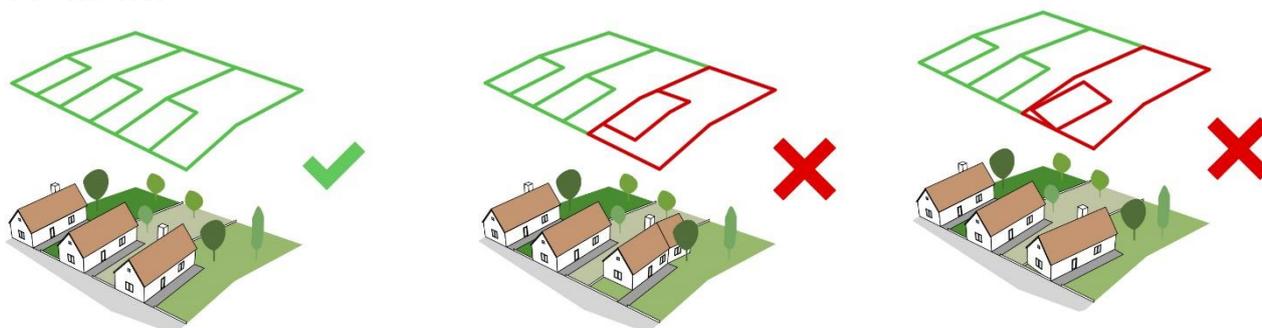
TETŐFORMA

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű, általában utcára merőleges, kontyolás nélküli nyeregtető. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell ehhez illeszkedni. Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda nem javasolt tördelt tetőformájú épület tervezése, hanem a szomszédokhoz hasonló tömegű és tetőformájú ház.

TELEPÍTÉS

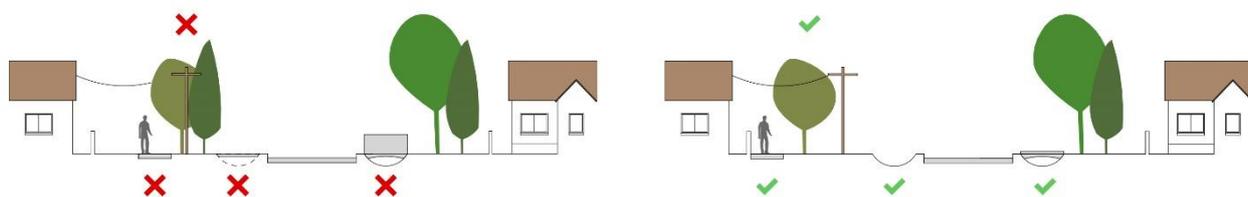
Lengyel teljes területén oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges családi ház jellemző, előkert megtartásával, ezért az indokolatlanul nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A házakhoz közvetlenül kapcsolódó gazdasági épület az udvaron belül szabadonálló, esetleg a lakóházzal merőlegesen, közvetlenül kapcsolódik. Jellemzően a meglévő beépítésekhez, az ingatlan melletti udvarrészen alacsony növényzet, a többien pedig konyhakert kialakítása javasolt. Fontos szempont a jelenlegi településképhez, szomszédos épületekhez való illeszkedés.

TEREPALAKÍTÁS

Jóbor sík területen fekszik, ezért nem elfogadható az épület földbevéjása, vagy teljes kiemelése sem, mivel amellett, hogy a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedve a szomszédai közül, a telken belüli vízvezetés és az épület megközelítése nehezkessé válik, valamint a kert is kevésbé hasznosítható.

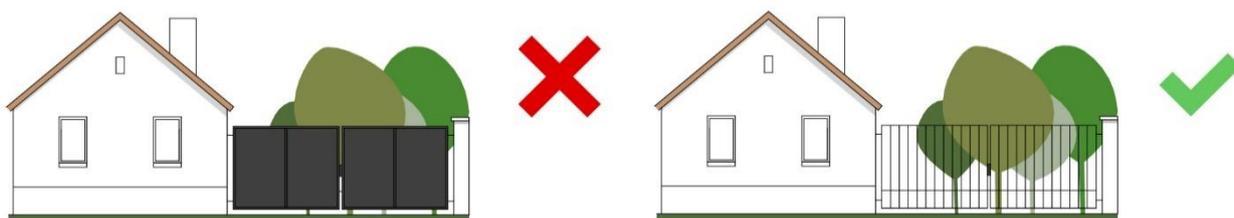
Jó megoldás a terepalakításnál a ház meglévő terpre való illesztése, minimális földmunkával. Kedvező, ha a házak előtti közterület elősegíti a közösségi használatot, továbbá a kellő körültekintéssel választott elemek esztétikus látványt nyújtanak.

KERÍTÉSEK

Jóbor esetében a jellemző kerítés típus a beton oszlopokhoz rögzített fém drótkerítés. Az új kerítések kialakítása során bátran dolgozzunk a lakóépületünkönél is alkalmazott anyagokkal, színekkel: így méginkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el. A kertkapu kialakításakor hangsúlyozzuk a belépés helyét, de kerüljük a túlzottan hivalkodó bejárati kialakítást.

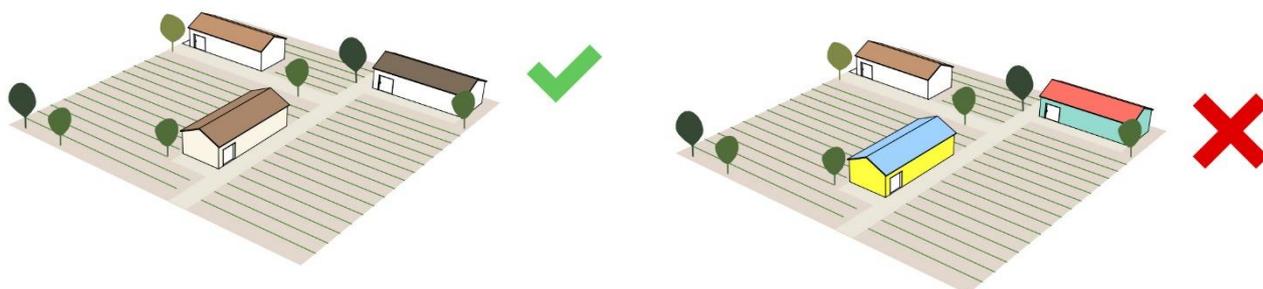
Lengyel egészén az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak. Barátságosabbá tesszük a fém kerítések látványát, ha a kerítés mögött laza növényzetet helyezünk el.

SZÍNEK

Újbor épületeinek szín- és anyaghasználata jellemzően törtfehér, esetlen pasztell-sárga, míg a lábazat színe sötétebb, gyakran vöröses-barnás. A gazdasági épületek többsége a lakóépület anyagával és színével megegyező.

Újbor területén a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, mint például ríktó színű fémlemez fedés és burkolat.

KERTEK

Ezen a településrészen is fontos, hogy az épületek harmonikusan illeszkedjenek a tájba. A megfelelő telepítésen és terepalakításon túl ügyeljünk arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemesebbé válik. A tájba illesztett épület nem hivalkodik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. A kert legyen bensőséges kialakítású. Vonzóbb a látvány, ha nem tárul fel pőrén az épület és a kert minden részlete. Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kiemelik annak szépségét, kontrasztosabbá téve az emberi alkotást.

Az épület tájba illesztését a megfelelő építési hely megválasztása mellett nagyban segíthetjük a meglévő növényzet megtartásával. A telek rendezésekor tartsunk, védjünk meg annyi növényt, amennyit lehet! A csupasz telekre telepített növények csak sok év után nyújtanak kedvező látványt, barátságos környezetet. Egy megmentett fa alá épített télikertnél például nem kell éveket várni, mire használhatóvá válik ez az átmeneti tér, mivel a fa hűs árnyékot vet rá, télen viszont átengedi a melengető napsugarakat.

A kert használatát, „helyiségeit” is ugyanúgy meg kell tervezni, akár az épületét. Az újonnan kialakított építési telkeken a tervezés különösen fontos. Lehetőség szerint terveztessük meg kertünket szakemberrel. A kert tervezését az épülettervezéssel egy időben kezdjük meg, hogy az ideális megoldást megtalálhassuk. Így a kert és az épület egy egységes látványt és életteret fog biztosítani számunkra. A kert funkciói kapcsolódjanak az épületrészekhez. Vegyük figyelembe azonban, hogy a kertben minden tevékenységhez nagyobb teret igénylünk, ne zsúfoljuk tele funkciókkal. A volt zártkerti és majorsági területeken törekedjünk az egykori használat megidézésére. Ha módunk és kedvünk van hozzá, alakítsunk ki haszonkertet, ahol gyümölcsöt, zöldséget is termeszthetünk.

A garázst lehetőleg az épületben alakítsuk ki, hogy több hely maradjon a kertben, és ne terhelje a táj látványát egy újabb építmény. Az oldalkertben pergola kialakításával oldhatjuk meg az autó elhelyezését. Anyaga fém vagy favázás legyen. Kerüljük a túlzottan hangsúlyos, nehéz szerkezeti kialakítást. Alkalmazásukkal könnyebbé válik a falak karbantartása. Kialakításuk harmonizáljon az épület színeivel, formavilágával.

Lehetőleg könnyen felújítható, vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk, így elkerüljük a tócsák kialakulását, és könnyebben életben tarthatjuk növényeinket. A kevésbé használt részeket dekoratív, régi téglából járőfelületet és azzal megegyező anyagú szegélyeket alakíthatunk ki

ERKÉLYEK, GANGOK

A népi építészet egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos gang. Kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. A gang az a folyósószerű, fedett, félig nyitott tér, mely átmenetet képez a kert és a ház között. Nyáron kiválóan árnyékol, télen viszont megfelelő tájolás mellett nem állja útját az alacsonyan sütő napsugaraknak. Véd az esőtől, hőtől, forróságtól. A településrészen található régi házak oszlopos gangjai szép, követendő példák.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. Lengyel eme házain fából készült, osztott ablakokat, ajtókat használnak, gyakran fa zsalugáterekkel. Leginkább elterjedt a barna, esetleg zöld színek alkalmazása. Jellemző az ablakok faragott díszítése a vízszintes osztásban. Az épületek ablakai inkább álló arányúak. A jellegzetes formájú oromzati padlásablak használata a mai épületeknek esztétikus megjelenést biztosít.

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű, víztiszta síküvegezésű, osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugátert kialakítani, illetve redőnysekrény csak beépített, rejtett kivitelben létesíthető, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe világos és közép barna, olivazöld, vagy ezek szürkével tört árnyalata. Védett épületek esetén ettől el lehet térni, annak eredeti színét megőrizni.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A régiek még tudták, hogy az utcai homlokzat az épület arca, ezért nagyon fontos, hogy mi az az arc, amit megjelenítünk. Kialakításakor törekedni kell a hagyományos egyensúlyok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására. A történeti településrészekben kerülendő az utca felé a garázskapuval fordulni, javasolt inkább a garázsokba oldalról, a telken belül behajtani. Ha ezt a telkek szélessége nem engedi meg, akkor a tömegalakítást érdemes úgy kivitelezni, hogy ne a garázskapu kapja a fő hangsúlyt a homlokzaton, melyen természetes (pl. fa) anyaghasználattal enyhíthetünk az ipari jellegnek. A természetes anyagok - a kő, téglák, vakolt felületek, faburkolat - részesítendőek előnyben. A magastető héjalása sötétebb vagy világosabb árnyalatú agyagcserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép lehet.

RÉSZLETEK

Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé teszik lakóit. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre. Érdekes plasztikai hatás érhető el a szerkezet síkváltásaival, melyre a fa burkolat alkalmas. Az egyszerű lelembériázott, strukturálatlan felületek ugyanakkor unalmasak, végső esetben silánynak is hathatnak.

MAI PÉLDÁK

Ezen az épületen az arányos homlokzatszerkesztés és a természetes anyaghasználat a kiemelendő. A különböző struktúrájú és árnyalatú vakolt falfelületek izgalmas homlokzati felületeket hoznak létre. A ház fa bukorlatai a kerítés anyagában is visszaköszön.

A kortárs, igényes épületek fontos hangulatteremtő elemei településüknek. Jelzik, hogy lakói haladnak a kornal, szeretik és használják az újdonságokat, támogatják a megújuló generációk helyben maradását. A hagyományos és a modern ilyen együttélése teszi a települést élő és élhető helyvé minden lakója számára.

Egy felújítás, bővítés kiváló lehetőségeket rejt magában. Gyakran hosszú idő és sok megtakarítás után válunk csak képessé, hogy otthonunkat szebb, takarékosabb, élhetőbb helyé varázsoljuk. Fontos tehát, hogy ezek során is törekedjünk a minőségi anyaghasználatra, a megmenthető és átörökíthető értékek megőrzésére és értéknövelő továbbfejlesztésére, hisz magunknak építünk és hosszú időre tesszük azt. Kezeljük épületünket tárgy, vagy befektetés helyett elsősorban otthonként.

UTCÁK, TEREK

Ha az utcákon végigsétálunk, megfigyelhetjük a település egészére jellemző oldalhatáron álló beépítési módot. A közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, terepviszonyokhoz, utcakeresztmetszethez, jellemző homlokzatmagasságokhoz, tetőformákhoz. Érdeemes tekintettel lenni környezetünkre, hogy ne alakuljon ki zavaros utca- és településkép. Éljük a lehetőséggel, tegyük még szebbé településünket!

A virágos, zöld utcák, gondozott terek nagyon fontos hozzátartozói az élhető, barátságos és esztétikus településnek. Javasolt a légvezetékek és a csapadékvíz-csatorna föld alá helyezése, így lehetőség nyílik zöldsáv létrehozására, akár közép magas cserjék vagy fák teleptésével. Az utak találkozásánál és az emlékhelyeknél kisebb teresedések alakultak ki, melyek körüli növényzet gazdagításáról, virágosításáról gondoskodni érdemes a kellemesebb környezet elérésének érdekében. Ide lehetőség szerint szárazságtűrő, tájba illő növényeket, illetve az öntözési lehetőség biztosítását javasoljuk.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. De hogyan hirdessük portékánkat, szolgáltatásunkat úgy, hogy az ne legyen meghökkentő? Hiszen elsősorban a figyelemfelkeltés a célunk, és nem a járókelők rosszallásának kiváltása. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is megtehetünk. Ha lehetőségünk van egy szebb utcakép, településkép megteremtésére, miért ne élénk a lehetőséggel?

Lengyel történeti településrészén reklámhordozó nem helyezhető el. Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához. A település egyéb területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámhordozók elhelyezése nem indokolt, és nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúra-hálózatok elhelyezése szintén nem javasolt, s a meglévők föld alá helyezése tisztább utcaképet eredményezne.

LENGYEL KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZA TA

<http://www.lengyel.hu/>

7184 Lengyel, Petőfi Sándor utca 53.

Telefon: 06 20-800 2024

Polgármester: Lőrincz Andrea

FŐÉPÍTÉS

Csernyus Lőrinc

<http://www.csernyus.hu/>

csernyus61@gmail.com

KÉSZÍTŐK:

Berta Lilla, Váradi Balázs

blilla991@gmail.com

varadixbalazs@gmail.com

Forrás:

Lengyel Önkormányzatának Hivatalos Weboldala

<http://www.nemzetijelkepek.hu/>

Szita László: A lutheránus németység bevándorlása és településtörténete Tolna megyében a XVIII. Században

A magyarázó ábrák a Lechner Tudásközpont által rendelkezésre bocsájtott grafikák.

A térképek a hatályos HÉSZ tervmellékletei alapján készültek.

Mai példák: Triskell Kft: családi házak, Devecser; Borbás Péter: családi ház, Szentendre; Dénes György: családi ház részlete, Káli-medence; Vékony Péter: tanya, Bugyi

Lengyel, 2018.